

Ze hadden het bepaald niet gemakkelijk: de vrouwen die in vroeger eeuwen wilden componeren. Tegengewerkt en gekortwiekt werden ze door de maatschappij, hun vaders, broers of echtgenoten. Maar ze componeerden toch. Reinild Mees brengt in maart een eerbetoon aan deze dappere dames.

TEKST: AGNES VAN DER HORST, FOTO'S: DIK NICOLAI, JANICA DRAISMA, SWINKELS VAN HEES, MARCO BORGGREVE, KEKE KEUKELAAR

Tania Kross

Vrouwenmuziekmarathon

Hommage aan componistes

Op weg naar haar huis kom ik, voor ik aanbel in de Catharina van Rennesstraat (negentiende-eeuws Nederlands componiste) langs de Henriëtte Bosmansstraat (twintigste-eeuws Nederlands componiste). Puur toeval verzekert Reinild Mees me lachend. De pianiste organiseert deze maand een Vrouwenmuziekmarathon, maar doet dat niet speciaal als voorvechtster van vrouwelijke componisten. Ze is vóór alles pleitbezorger van nieuwsgierig makende, onbekende vocale muziek. En dat valt in deze marathon mooi samen.

Ontdekkingen

Als jong musicus speelde Reinild Mees veel kamermuziek in diverse samenstellingen. Gaandeweg ging ze zich meer specialiseren in het begeleiden van zangers. Het vocale repertoire trok haar aan, omdat het zoveel moois bevat en zo enorm omvangrijk is dat ze daar haar hele leven lang verrassende, nieuwe ontdekkingen kan doen. Vooral de twintigste eeuw bleek een onuitputtelijke bron. Ze richtte in 1998 de Stichting Het 20ste-eeuwse Lied op om al die mooie stukken, onbekend of in vergetelheid geraakt, nieuw leven in te blazen. Het resulteerde in een reeks inventieve, boeiende, soms theatrale concertprogramma's en cd's met liederen van componisten als Edward Elgar, Ottorino Respighi, Franz Schreker en Karol Szymanowski. En nu die weinig of nooit uitgevoerde componistes die op 8 maart, Internationale Vrouwendag, te horen zullen zijn tijdens de Vrouwenmuziekmarathon, haar nieuwste project.

'Ik speel de muziek van vrouwelijke componisten niet omdat ze vrouw zijn', legt ze uit, maar omdat ik het toch wel gek vind dat er in de loop der jaren (en dat kan ik mijzelf ook aanrekenen) relatief zo weinig vrouwelijke componisten worden uitgevoerd.' Het idee is eigenlijk afkomstig van de in 2001 overleden componist, musicoloog, artistiek leider van het Koninklijk Concertgebouworkest Marius Flothuis. 'Hij woonde hier in de buurt en ik zocht hem regelmatig op, ook toen hij al niet meer actief was. Hij wist altijd zo ongelooflijk veel te vertellen over muziek en had zoveel ideeën. Op de laatste middag dat ik bij hem op bezoek was heeft hij me werkelijk allemaal huiswerk opgegeven en mogelijke plannen aangedragen voor projecten. Hij zei toen ook: "Je hebt al zoveel gedaan voor het twintigste-eeuwse lied, je moet toch ook nog eens aan de vrouwelijke componisten denken." Ik heb lang nagedacht over hoe ik dat moest gaan aanpakken.'

Hoge snelheidslijn

Want het moest geen 'gewoon' concert worden vond ze. 'Ik moet eerlijk zeggen dat ik vind dat de klassieke muziek een beetje in een stoffige hoek is terechtgekomen. Mede door mijn kinderen ben ik er eens op gaan letten en bij sommige concerten denk ik vaak: zo kan het toch eigenlijk niet meer.' Vandaar dus een marathon. Een programma als een caleidoscoop, een potpourri bijna. Van zeven uur 's avonds tot een uur of

half elf klinken er, onderbroken door korte pauzes waarin iets wordt verteld over de achtergrond van de componistes en de inhoud van de muziek, liederen van zo'n twintig verschillende vrouwelijke componisten gezongen door vier verschillende zangeressen, begeleid door één pianiste, Reinild Mees. Na afloop wordt er met een drankje nagepraat met de musici. 'We willen die onbekende of minder bekende klassieke muziek een "boost" geven', legt de pianiste uit. 'Het is een kennismaking. We delen kleine speldenprijkes uit in een ongedwongen atmosfeer met ruimte voor humor en entertainment.' Presentatrice Maartje van Weegen zorgt voor de toegankelijke en informatieve praatjes tussendoor. De liederen worden gezongen door Tania Kross, Karin Strobos, Roberta Alexander en Irene Maessen, zangeressen die even bekend zijn om hun zangkwaliteiten als hun enthousiasme. De muziek die ze uitvoeren komt van de middeleeuwse Hildegard von Bingen en voert via de romantische Fanny Mendelssohn, de impressionistische Lili Boulanger, de twintigste-eeuwse Cathy Berbe-

Reinild Mees

rian en zwarte Amerikaanse spiritualcomponisten tot de eigentijdse Sofia Goebaidoelina. Het publiek stapt als het ware op een hoge snelheidslijn door de muziekgeschiedenis. 'Ik wil dat het enthousiasme waarmee we de muziek brengen een vonk over doet slaan, want daar doe je het allemaal voor.'

Keuken van de liedbegeleider

Tijdens de Vrouwenmuziekmarathon begeleidt Reinild Mees steeds in elk programmablokje vier verschillende zangeressen. Dat betekent voortdurend aanpassen. 'Dat is leuk! Geen zangeres of zanger is hetzelfde. Neem alleen al de adem: daar begint en eindigt alles mee. Je gaat als begeleider altijd mee met iemands adem.' De een heeft een lichte, snellere adem en de ander wat dieper en langzamer en daartussen zit een heel scala aan mogelijke nuances en varianten, legt Reinild Mees uit. Door die ademverschillen krijg je bij iedere zanger een andere timing. Maar ook de klankkleur van een zanger maakt dat ze als begeleider anders speelt. Heeft iemand een heel hoge stem dan speelt ze vaak wat lichter en transparanter. Het tempo is eveneens bij iedereen anders. 'Een tempo moet bij een zanger passen, en dat geldt ook voor de dynamiek. Als bijvoorbeeld in beide partijen de aanwijzing "piano" staat, bereiken we dat soms doordat de zangeres mezzopiano zingt en ik pianissimo begeleid. Je maakt gezamenlijk de klank die je wilt bereiken.'

Enmaal begonnen over haar samenwerking met zangers komt er een stroom van enthousiaste verhalen los. Het levert een interessant kijkje op in de keuken van een liedbegeleider. Ze vertelt over haar respect voor zangers die daar toch maar in hun eentje in de spotlights staan, hun ziel over het voetlicht moeten brengen en het beste van zichzelf moeten geven. Over dat je je als begeleider minstens net zo moet verdiepen in een tekst als een zanger. Over het verschil dat de taal maakt waarin de tekst van een lied is

geschreven, en over hoe wonderlijk het is dat een lied - ook al duurt het maar een minuut - je meeneemt naar een heel andere wereld. Hier praat iemand die hartstochtelijk houdt van haar vak, van zangers, van tekst, van taal, van (vocale) muziek.

De vonk

Dat is haar drijfveer voor het onvermoeibaar bedenken, organiseren en uitvoeren van programma's als deze Vrouwenmuziekmarathon. Het zorgt ervoor dat ze soms wel vier keer in de week 'op achterplankjes' in bibliotheken en muziekhandels op zoek is naar onbekende muziekpareltjes. Het kost haar veel tijd, energie en geld om haar projecten rond te krijgen en uit te voeren en dan is het nog maar afwachten of het aanslaat. Haar stichting heeft het in deze tijd van bezuinigingen niet makkelijk om overleefd te blijven. Maar ze blijft heilig geloven in de dingen die ze doet. En uiteindelijk draait het allemaal om die overspringende vonk, waar ze het al eerder in het interview over had. 'We leven in een consumptie-maatschappij. Alles gaat steeds sneller: je weet al niet meer wat je gisteren at en van de trui die je kocht is na een week ook de lol af. Iedereen zoekt naar een diepere ervaring die je meevoert naar een andere planeet. En dáár doe je voor het als musicus. Je wilt dat een concert iets unieks is, dat er een bepaalde energie vrijkomt en de vonk van jouw liefde en enthousiasme voor de muziek overslaat op het publiek. Wat er dan gebeurt is niet in woorden te vatten, maar het is fantastisch en je voelt het in de hele zaal. Achter de piano zie ik het publiek niet eens, maar toch merk ik het als het gebeurt. Dat onbeschrijflijke is wel degelijk aanwezig.'

Roberta Alexander

Irene Maessen

Karin Strobos

VROUWENMUZIEKMARATHON

Liederen van vrouwelijke componisten
Donderdag 8 maart 2012, 19.00 uur
Internationale Vrouwendag
Kleine Zaal Concertgebouw, Amsterdam

Tania Kross - mezzosopraan
Karin Strobos - mezzosopraan
Roberta Alexander - sopraan
Irene Maessen - sopraan
Reinild Mees - piano
Presentatie: Maartje van Weegen

Productie: Stichting Het 20ste-eeuwse Lied
i.s.m. Stichting KAM
Voor kaarten en meer informatie:
www.20ste-eeuwselied.nl en
www.concertgebouw.nl